

THE USE OF AI IN DEVELOPING DIGITAL LEARNING MATERIALS FOR THE TOPIC OF LITERATURE IN LOCAL EDUCATION IN SOME NORTHERN MOUNTAIN PROVINCES OF VIETNAM

Cao Thi Hao

University of Education

Thai Nguyen University

Email: haoct@tnue.edu.vn

caohaokv@gmail.com

Received: 25/5/2025; Reviewed: 05/6/2025; Revised: 15/6/2025; Accepted: 25/6/2025; Released: 30/6/2025

DOI: <https://doi.org/10.64.223/tvj.p2025.v1.i2.a21>

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2942-9583>

In modern education, the development of learning materials plays a crucial role in the implementation and advancement of school curricula. Particularly, the integration of Artificial Intelligence (AI) in digital learning material development has recently attracted significant attention from educators. This issue becomes even more critical as Local Education has been newly introduced as a compulsory subject in the national general education program, posing numerous challenges in terms of teaching materials, methods, and educational approaches. Employing AI to develop digital learning resources for literature topics within Local Education presents a promising direction for innovating teaching practices in the digital era. This paper employs survey, statistical, and evaluative methods to examine the use of AI in developing digital learning materials for literature teaching in several Northern mountainous provinces of Vietnam. Based on the findings, the study proposes practical AI applications that can effectively support the creation of digital materials for literature topics in these regions.

Keywords: AI application; Digital learning materials; Literature topics; Local education; Northern mountainous region.

1. Giới thiệu

Văn học địa phương có vai trò rất quan trọng trong việc bảo tồn văn hóa, giáo dục bản sắc dân tộc cho các vùng, miền, địa phương. Hiện nay, trong chương trình giáo dục phổ thông, nội dung giáo dục địa phương được quy định là một môn học bắt buộc. Văn học là chủ đề quan trọng xuyên suốt trong các cấp học từ trung học cơ sở đến trung học phổ thông trong tài liệu giáo dục địa phương. Là môn học mới trong chương trình giáo dục 2018 nên vấn đề tiếp cận giảng dạy tài liệu giáo dục địa phương, trong đó có chủ đề văn học địa phương gặp nhiều khó khăn về phương pháp, cách tiếp cận, đặc biệt là ngữ liệu dạy học. Chính vì vậy, vấn đề học liệu cần được quan tâm chú ý để góp phần nâng cao chất lượng dạy học. Trong giáo dục hiện nay, vấn đề sử dụng AI để phát triển học liệu là một xu hướng có nhiều tiềm năng. Vậy, sử dụng AI để phát triển học liệu dạy học chủ đề văn học trong nội dung giáo dục địa phương ở các tỉnh miền núi phía Bắc sẽ được thực hiện như thế nào? Thực trạng vấn đề này hiện nay ra sao? Hy vọng bài báo này sẽ làm sáng tỏ vấn đề

trên. Từ đó, góp phần nâng cao chất lượng dạy học chủ đề văn học trong nội dung giáo dục địa phương ở các tỉnh miền núi phía Bắc, đáp ứng yêu cầu giáo dục trong bối cảnh đổi mới giáo dục và hội nhập quốc tế hiện nay.

2. Tổng quan nghiên cứu vấn đề

Trong giáo dục hiện đại, việc phát triển học liệu là vấn đề rất quan trọng góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục nhà trường. Đặc biệt, với công cuộc đổi mới giáo dục ở nước ta hiện nay, vấn đề học liệu càng thực sự thiết yếu khi chương trình thay đổi. Điều này rất quan trọng đối với cấp trung học cơ sở - cấp học đầu tiên thực hiện nội dung giáo dục địa phương như một môn học bắt buộc với nhiều trở ngại, khó khăn về ngữ liệu và phương pháp, mục tiêu tiếp cận. Vậy, học liệu là gì? Việc sử dụng AI để phát triển học liệu số đã được quan tâm như thế nào? Chúng tôi xin hệ thống một số công trình nghiên cứu cơ bản trong và ngoài nước về vấn đề này.

Theo quy định của Bộ Giáo dục và Đào tạo, học liệu được hiểu là: “Các phương tiện vật chất lưu giữ, mang hoặc phản ánh nội dung học tập, nghiên cứu.

Học liệu có thể sử dụng dưới dạng truyền thống (tranh ảnh, ảnh dạng thẻ) và học liệu điện tử. Học liệu điện tử là các tài liệu học tập được số hóa theo một kiến trúc định dạng và kích bản nhất định, được lưu trữ trên các thiết bị điện tử như CD, USB, máy tính, mạng máy tính nhằm phục vụ cho việc dạy và học. Dạng thức số hóa có thể là văn bản (text), băng dữ liệu, âm thanh, hình ảnh, video, phần mềm máy tính và hỗn hợp các dạng thức nói trên” [1]. Trong quy định này, học liệu chính là tất cả các phương tiện có thể lưu trữ hoặc phản ánh nội dung học tập, nghiên cứu, các tài liệu, phương tiện giáo dục. Nó được sử dụng ở dạng truyền thống và dạng học liệu điện tử. Nhiều tác giả quan tâm tới học liệu số cho rằng, có nhiều loại tài liệu khác nhau có thể được sử dụng trong kho học liệu số.

Theo Parrott và cộng sự [2], học liệu số là một tài liệu học tập được cung cấp dưới định dạng điện tử, là sự tích hợp của các dạng thức đa phương tiện được số hóa khác nhau như văn bản, âm thanh, hình ảnh. Alenezi [3] khi nghiên cứu vai trò của tài liệu học tập điện tử trong việc nâng cao hành vi dạy và học đã nhận mạnh sự tác động mạnh mẽ của Internet vào cuộc sống hàng ngày của con người. Internet đã trở thành công cụ phổ biến để con người tiếp xúc với thế giới. Nghiên cứu trên đã đánh giá việc sử dụng tài liệu học tập điện tử trong môi trường giáo dục ảnh hưởng đến hành vi dạy - học của giáo viên, học sinh và cho rằng, việc sử dụng các tài liệu và công cụ E-learning trong giáo dục càng nhiều thì hiệu suất của học sinh và hiệu quả của thực hành giảng dạy càng cao. Qua đó, nhà nghiên cứu cho rằng, học liệu điện tử đã trở thành một công cụ cơ bản trong lĩnh vực giáo dục. Rõ ràng, vai trò của học liệu, nhất là học liệu điện tử rất quan trọng, trở thành công cụ cơ bản tác động tới quá trình dạy học và góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục trong nhà trường phổ thông.

Tác giả Hoài, N. L. P. [4] đã cho thấy tầm quan trọng của tài liệu trực tuyến trong việc phát triển thư viện hiện đại trên thế giới.

Nhóm tác giả Hội, P. T. T. - Thanh, N. T. K. - Tân, N. M. cũng khẳng định vai trò của học liệu số trong giáo dục: “Sử dụng học liệu số trong dạy học là một xu thế cho thời đại công nghệ 4.0. Với sự phát triển công nghệ số đã tạo ra một thế giới phẳng giúp cho người học dễ dàng tiếp cận lượng kiến thức khổng lồ của thế giới, đồng thời đó cũng là cơ hội tạo ra môi trường thuận lợi để học liệu mở phát triển. Các học liệu số thường gắn liền với công nghệ số và truy cập trực tuyến, trong đó yếu tố bản quyền được chú trọng để chất lượng nguồn học liệu số mở nâng cao. Bộ học liệu số sẽ giúp cho “giáo dục mở”/“học tập mở” trở nên dễ dàng hơn, thuận tiện hơn cho người học” [5, tr.28]. Rõ ràng, học liệu, nhất là học liệu số có vai trò rất quan trọng trong giáo dục, giúp phát triển cơ hội học tập của con người trong thời đại công nghệ số hiện nay, góp phần tiết kiệm thời gian và chi phí. Người dùng có thể truy cập đến các tài liệu mới nhất và đa dạng nhất một cách linh hoạt và tiện lợi. Kho học liệu số cung cấp cho giáo viên và

học sinh các tài liệu học tập chất lượng cao, chọn lọc và đáp ứng được các tiêu chuẩn giáo dục. Sử dụng kho học liệu số giúp cho học sinh phát triển kỹ năng tìm kiếm, lọc thông tin và đánh giá độ tin cậy của các tài liệu học tập.

Trong giáo dục địa phương ở các tỉnh miền núi phía Bắc, vấn đề phát triển học liệu cũng được đặt ra như trong các công trình, bài viết của các tác giả Hạnh, N. Đ. (chủ biên) [6], Dũng N. A. [7], Hảo, C. T. - Trang, L. H. [8]... Với bài viết Một số khó khăn của giáo viên vùng dân tộc thiểu số khi sử dụng công nghệ thông tin trong dạy học [9], nhóm tác giả Hảo, C. T. - Thu, N. T. M. - Nguyễn, Đ. T. đã chỉ ra một số hạn chế của giáo viên vùng dân tộc thiểu số ở miền núi phía Bắc khi ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học. Tuy nhiên, vấn đề học liệu số chưa được quan tâm nghiên cứu một cách cụ thể, là một khoảng trống quan trọng để chúng tôi tìm hiểu và nghiên cứu về thực trạng vấn đề này.

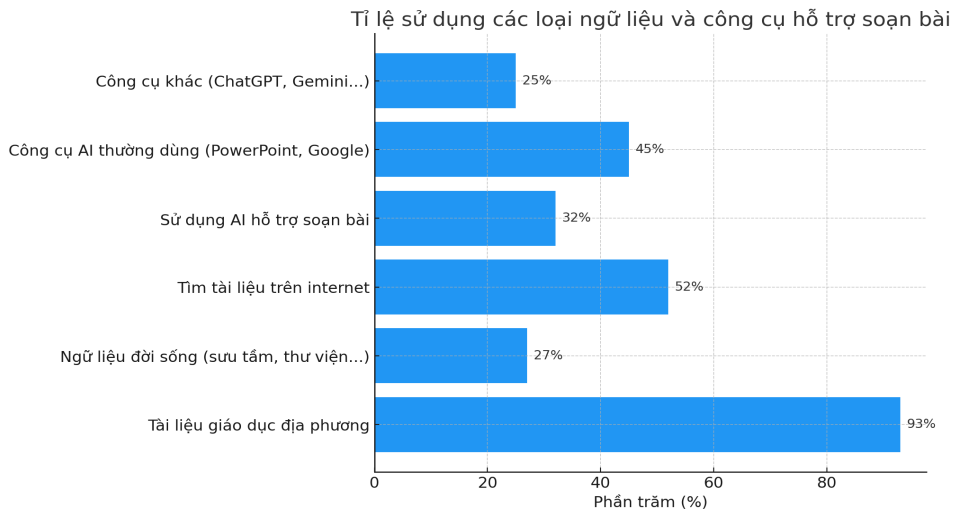
3. Cách tiến cận và phương pháp nghiên cứu

Thực hiện nghiên cứu việc sử dụng AI để phát triển học liệu số cho chủ đề văn học trong giáo dục địa phương ở một số tỉnh miền núi phía Bắc, chúng tôi đã chú trọng các phương pháp sau: Thứ nhất, nghiên cứu lý thuyết về vấn đề phát triển học liệu và việc sử dụng AI trong phát triển học liệu. Thứ hai, khảo sát thực trạng vấn đề học liệu và việc ứng dụng AI trong dạy học chủ đề văn học của giáo viên và học sinh trên địa bàn một số tỉnh miền núi phía Bắc. Chủ đề văn học được dạy ở cả hai cấp trung học cơ sở và trung học phổ thông nhưng trong khuôn khổ bài báo này, chúng tôi khảo sát ở khối trung học cơ sở, bởi đây là khối lớp đầu tiên bắt đầu học chương trình địa phương như là một môn học bắt buộc. Ngoài ra, chúng tôi cũng phân tích, so sánh để đánh giá vấn đề nghiên cứu một cách khách quan, khoa học.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Thực trạng vấn đề phát triển học liệu số cho chủ đề văn học trong giáo dục địa phương

Ở Việt Nam, một bộ phận không nhỏ giáo viên các cấp đang thực hiện nhiệm vụ ở vùng khó khăn, miền núi, vùng dân tộc thiểu số. Một số tỉnh miền núi phía Bắc của Việt Nam, khá nhiều giáo viên tham gia giảng dạy ở những địa bàn miền núi, giao thông đi lại khó khăn, cơ sở vật chất còn hạn chế và đó cũng là nơi có đông đồng bào dân tộc thiểu số sinh sống, trong đó không ít giáo viên cũng là người dân tộc thiểu số. Trong phạm vi bài báo này, chúng tôi sẽ khảo sát thực trạng phát triển học liệu số của giáo viên ở một số tỉnh miền núi phía Bắc của Việt Nam như Yên Bái, Tuyên Quang, Thái Nguyên, Bắc Kạn, Hà Giang, Lạng Sơn, Cao Bằng, Hòa Bình. Đối tượng giáo viên là những người dạy chủ đề văn học trong tài liệu giáo dục địa phương cấp trung học cơ sở ở các huyện miền núi. Sau đây là biểu đồ thể hiện tỷ lệ sử dụng các loại ngữ liệu và công cụ hỗ trợ soạn bài.



Hình 1. Tỷ lệ sử dụng các loại ngữ liệu và công cụ hỗ trợ soạn bài

Qua khảo sát tổng số 200 giáo viên ở 8 tỉnh (25 giáo viên/tỉnh). Kết quả khảo sát như sau: Ngữ liệu sử dụng chủ yếu là cuốn tài liệu giáo dục địa phương (186/200 giáo viên đồng ý) chiếm 93%. Ngữ liệu đọc thêm, khảo sát từ đời sống (sưu tầm, thư viện...) (54/200 giáo viên đồng ý) chiếm 27%. Sử dụng mạng Internet tìm tài liệu (104/200 giáo viên đồng ý) chiếm 52%. Sử dụng AI để hỗ trợ soạn bài (64/200 giáo viên đồng ý) chiếm 32%. Một số công cụ AI thường sử dụng: Powpoint; Google (90/200 giáo viên đồng ý) chiếm 45%. Sử dụng các công cụ khác: Chat GPT; Genmeni... (50/200 giáo viên đồng ý) chiếm 25%. Kết quả này cho thấy, nguồn ngữ liệu để dạy học chủ đề văn học địa phương khá hạn chế, chủ yếu giáo viên chỉ sử dụng cuốn tài liệu giáo dục địa phương do tỉnh biên soạn (đã được sự phê duyệt của Bộ Giáo dục và Đào tạo) (93%) và giáo viên cũng có ý thức tìm tài liệu qua mạng Internet (52%). Tuy nhiên, giáo viên chỉ sử dụng một số công cụ hỗ trợ soạn bài quen thuộc như Powpoint hay Google (45%). Việc sử dụng AI cho hỗ trợ soạn bài và phát triển tài liệu giảng dạy vẫn còn rất hạn chế (32%); đặc biệt, tỷ lệ sử dụng một số AI tạo sinh rất thấp (25%). Ngay cả các tài liệu do giáo viên tự sưu tầm từ đời sống (qua các nghệ nhân, già làng, trưởng bản) hoặc ở thư viện, hội văn học nghệ thuật tỉnh... cũng rất hạn chế (27%). Số liệu trên cho thấy, nguồn học liệu dạy học chủ đề văn học trong giáo dục địa phương rất hạn chế. Giáo viên đã có ý thức sử dụng công nghệ thông tin trong hỗ trợ tìm kiếm tài liệu nhưng tỷ lệ chưa cao. Đặc biệt, học liệu số

chưa được khai thác và sử dụng một cách phổ biến, nhiều giáo viên chưa biết sử dụng AI tạo sinh để phát triển học liệu (25%). Nguyên nhân chính do điều kiện khó khăn về cơ sở vật chất, nhiều trường học hệ thống máy tính chưa có hoặc cũ, hỏng, nhiều vùng mạng internet chưa đầy đủ. Năng lực số của giáo viên còn hạn chế; giáo viên cũng đã nhận thức được vai trò của việc cần phải tiếp cận công nghệ để phục vụ cho đổi mới giáo dục và đáp ứng yêu cầu môn học mới trong chương trình 2018 của Bộ Giáo dục và Đào tạo. Nhiều giáo viên cũng thừa nhận họ chưa có kỹ năng trong việc soạn giáo án điện tử, chưa biết cách khai thác và sử dụng dữ liệu trên mạng phục vụ cho việc dạy học chủ đề văn học trong tài liệu giáo dục địa phương.

Bên cạnh đó, qua khảo sát của chúng tôi, nguồn ngữ liệu được sử dụng trong tài liệu giáo dục địa phương khá phong phú và đa dạng. Trước hết, về văn học dân gian, các tỉnh miền núi phía Bắc đều đưa vào dạy các tác phẩm tiêu biểu cho bản sắc văn hóa địa phương. Xin xem bảng thống kê của chúng tôi sau đây:

Bảng thống kê trên chúng tôi đã khảo sát trong chương trình lớp 6 của tài liệu giáo dục địa phương của một số tỉnh miền núi phía Bắc. Theo đó, có thể thấy, số lượng truyền thuyết và truyện cổ tích đưa vào dạy ở chương trình lớp 6 khá phong phú, chủ yếu là truyện các dân tộc thiểu số tiêu biểu của địa phương. Chẳng hạn, các truyện cổ tích của các dân tộc Tày, Thái, Mường, Dao, Giáy, Lô Lô...

Bảng 1. Khảo sát truyền thuyết và cổ tích trong tài liệu giáo dục địa phương lớp 6 ở một số tỉnh miền núi phía Bắc

Thể loại	Tên các tỉnh								Tổng số
	Cao Bằng	Bắc Kạn	Thái Nguyên	Hòa Bình	Tuyên Quang	Hà Giang	Lào Cai	Yên Bái	
Truyền thuyết	2 (Tây)	0	2 (Kinh)	0	0	2 (Kinh)	0	1 (Tây) 1 (Thái)	8
Truyện cổ tích	2 (Tây)	1 (Tây)	2 (Tây)	1 (Mường) 1 (Thái)	1 (Kinh)	1 (Kinh) 1 (Lô Lô)	1(Dao) 1(Tây) 1(Giáy)	1 (Dao) 1 (Tây)	14

Ở chương trình lớp 7, ca dao, tục ngữ của các dân tộc thiểu số cũng trở thành nguồn ngữ liệu được đưa vào giảng dạy ở các tỉnh. Chẳng hạn, tục ngữ Giáy, Mông được đưa vào chủ đề văn học trong tài liệu giáo dục địa phương lớp 7 của Lào Cai. Tục ngữ, dân ca Tây, Nùng, Dao được đưa vào Tài liệu giáo dục địa phương lớp 7 của Thái Nguyên, Cao Bằng, Lạng Sơn...

Ở chương trình lớp 8 và 9, tài liệu giáo dục địa phương của các tỉnh chọn lọc và đưa vào các tác phẩm thơ, văn của các nhà văn địa phương thời kỳ hiện đại. Chẳng hạn, ở Cao Bằng, chủ đề văn học trong tài liệu giáo dục địa phương đã đưa vào giảng dạy truyện ngắn Tượng trắng của Cao Duy Sơn và bài thơ Bài ca thứ chín của Y Phương. Ở lớp 9 của Thái Nguyên, về văn xuôi, có truyện Đường về với mẹ Chữ của Vi Hồng và Cây trứng gà bắt từ của Hồ Thủy Giang. Về thơ, có Thơ về nhà mình của Nguyễn Thủy Quỳnh, Đồng vọng Thái Nguyên của Võ Sa Hà cũng được đưa vào chương trình. Ở Lạng Sơn, thơ của Mã Thế Vinh (bài Đêm tháng Sáu) và truyện của Nguyễn Trường Thanh (Núi vua Ngự). Ngoài ra, còn có bài thơ Lộc biếc của Vũ Kiều Oanh và truyện ngắn Muối mặn gừng cay của Vi Thị Thu Đàm cũng được đưa vào phần đọc thêm...

Như vậy, có thể thấy, ở phần văn học hiện đại, hai thể loại được đưa vào giảng dạy trong chủ đề văn học địa phương là thơ và truyện. Hầu hết các tác phẩm đều thể hiện bản sắc văn hóa của các dân tộc sinh sống ở địa phương hoặc những dấu ấn về lịch sử, vùng đất và con người. Qua đó, giúp người học thấu hiểu, trân trọng và nuôi dưỡng tình yêu với mảnh đất và con người nơi đây. Chính vì vậy, rất cần những đổi mới trong tiếp cận và nghiên cứu để đạt được mục tiêu giáo dục.

4.2. Một số cách thức sử dụng AI trong phát triển học liệu số cho chủ đề văn học trong tài liệu giáo dục địa phương các tỉnh miền núi phía Bắc

Thứ nhất, chúng ta cần thu thập, số hóa và tổ

chức dữ liệu. Qua khảo sát của chúng tôi về chương trình giáo dục địa phương của cấp trung học cơ sở ở các tỉnh miền núi phía Bắc, chủ đề văn học được giảng dạy hầu hết ở các lớp từ lớp 6 đến lớp 9. Trong đó, bắt đầu từ văn học dân gian với truyền thuyết, truyện cổ tích, tục ngữ, dân ca... tiếp đó là văn học hiện đại của các địa phương.

Đối với nguồn ngữ liệu là văn học dân gian, chúng ta có thể dùng AI để quét và chuyển đổi từ văn bản thành định dạng kỹ thuật số để dễ lưu trữ và tìm kiếm, xử lý dữ liệu. Hoặc khi đi khảo sát, chúng ta có thể chuyển từ lời kể của các già bản, trưởng thôn thành các văn bản để tạo ra nguồn tài liệu lưu trữ. Xây dựng một cơ sở dữ liệu tri thức liên kết các thông tin khác nhau về văn học địa phương, tạo ra một nguồn tài liệu phong phú và dễ dàng truy cập. AI có thể tự động gắn thẻ và phân loại các yếu tố trong văn bản (nhân vật, địa điểm, thời gian, chủ đề, thể loại văn học) và các phương tiện khác (hình ảnh, âm thanh, video) liên quan đến văn học địa phương. Điều này giúp tổ chức dữ liệu một cách có hệ thống. Ngoài ra, chúng ta có thể sử dụng AI để tạo bản đồ số (MAPS API, ONLINE MAP) chỉ dẫn các địa danh văn hóa hoặc sự phân bố của các tác phẩm dân gian ở các địa phương.

Thứ hai, tạo nội dung học liệu đa dạng và hấp dẫn. Dựa trên dữ liệu đã được thu thập và phân tích, AI có thể tạo ra các đoạn văn bản mô tả, tóm tắt, giải thích về các tác phẩm, nhân vật, bối cảnh văn hóa trong văn học địa phương. Xây dựng bài tập giúp học sinh ôn luyện và củng cố kiến thức với các dạng như câu hỏi trắc nghiệm, câu hỏi tự luận, bài tập điền khuyết, bài tập ghép nối liên quan đến nội dung văn học địa phương. AI có khả năng tạo ra hình ảnh minh họa, hoạt hình đơn giản hoặc thậm chí kịch bản video dựa trên các câu chuyện, nhân vật hoặc sự kiện trong văn học địa phương, tăng tính trực quan và sinh động cho học liệu. AI có thể tạo ra âm thanh hiệu ứng, nhạc nền phù hợp với bối cảnh và

cảm xúc của các tác phẩm văn học địa phương, làm phong phú trải nghiệm học tập. Sử dụng AI để hỗ trợ giáo viên tạo kế hoạch bài giảng, quản lý lớp học và xây dựng các bài tập tương tác, kiểm tra người học. AI có thể tạo ra các trò chơi, câu đố dựa trên các câu chuyện cổ tích hoặc truyền thuyết địa phương. Giáo viên và học sinh có thể sử dụng AI để tạo ra các đoạn phim hoạt hình ngắn minh họa các bài thơ, ca dao địa phương. Xây dựng một chatbot được trang bị kiến thức về văn học địa phương có thể trả lời các câu hỏi của học sinh và cung cấp thông tin bổ sung.

Giáo viên có thể sử dụng một số công cụ phổ biến, hữu ích như: Chat GPT (Open AI), Tome AI, Gamma App... để soạn bài giảng, tạo câu hỏi trắc nghiệm, viết mô tả, gợi ý nội dung giảng dạy. Sử dụng Canva (tích hợp AI - Magic Write để thiết kế bài giảng, slide, infographic, video ngắn. Khi chúng ta muốn tạo trò chơi khởi động cho giờ dạy hoặc xây dựng bài kiểm tra tương tác, có thể dùng các phần mềm Quizizz hoặc Kahoot để xây dựng và xuất câu hỏi. Phần mềm Adobe Express có AI hỗ trợ để tạo các thước phim ngắn,... Để tạo giọng nói cho các video hoặc bài giảng E-learning, chúng ta cũng có thể dùng Text-to-speech AI hỗ trợ.

Một số lưu ý khi sử dụng AI trong việc phát triển học liệu văn học địa phương. Trước hết, AI cần được đào tạo trên dữ liệu đảm bảo độ tin cậy và tính chính xác cao. Nguồn dữ liệu, văn bản chúng ta sử dụng phải đảm bảo tính chính xác, khoa học, phù hợp với truyền thống văn hóa các dân tộc ở địa phương. Khi sử dụng AI để tạo sinh các nội dung, hình ảnh chúng ta cũng cần chú ý không sử dụng thông tin sai lệch hoặc làm mất đi những nét đặc trưng văn hóa độc đáo của văn học địa phương. Mỗi vùng, miền, dân tộc đều có nét văn hóa riêng về phong tục, trang phục, nếp sống, sinh hoạt văn hóa... Người sáng tạo nội dung hình ảnh phải tuân thủ và tôn trọng đặc trưng văn hóa này. Bởi khi xây dựng một hình ảnh không phù hợp về trang phục hoặc ngôi nhà, hoạt động... sẽ làm lạ hóa văn bản khiến người tiếp nhận hiểu sai lệch. Bên cạnh đó, ở khu vực miền núi phía Bắc, nơi có nhiều dân tộc thiểu số sinh sống, khả năng tiếp cận công nghệ và Internet của giáo viên và học sinh cũng còn nhiều khó khăn, trở ngại; năng lực số của người dạy và người học còn hạn chế. Do đó, khi xây dựng học liệu số, chúng ta cần lưu ý đến tính thông dụng và năng lực số của cả người dạy và người học để đảm bảo tính vừa sức, tránh việc sử dụng một cách triệt để sẽ gây trở ngại trong quá trình học tập nội dung giáo dục địa phương. Ngoài ra, việc hợp tác chặt chẽ với các chuyên gia văn hóa và giáo viên địa phương là một yếu tố rất quan trọng để đảm bảo tính chính xác về nội dung và phù hợp về phương pháp sư phạm.

Tóm lại, AI mang đến nhiều tiềm năng to lớn để xây dựng học liệu dạy học chủ đề văn học trong

nội dung giáo dục địa phương một cách sáng tạo, hiệu quả và phù hợp với nhu cầu của học sinh. Tuy nhiên, việc triển khai cần được thực hiện một cách cẩn trọng, có sự tham gia của các bên liên quan và đảm bảo các yếu tố về văn hóa và sư phạm.

5. Thảo luận

Sử dụng AI trong phát triển học liệu số là vấn đề có nhiều tiềm năng, tuy nhiên hiện nay chưa được quan tâm đúng mức. Đối với việc phát triển học liệu cho chủ đề văn học trong giáo dục địa phương ở các tỉnh miền núi phía Bắc, vấn đề này rất cấp thiết nhưng chưa có nhiều nghiên cứu quan tâm. Vấn đề là chúng ta cần có những giải pháp nào để thúc đẩy vấn đề này một cách hiệu quả? Bước đầu chúng tôi mới xác định được sự cần thiết phải sử dụng AI như một cách thức tiềm năng và hiệu quả trong việc phát triển học liệu dạy - học chủ đề văn học trong giáo dục địa phương ở các tỉnh miền núi phía Bắc. Rất cần có những nghiên cứu tiếp theo để ứng dụng cụ thể những kết quả sử dụng AI vào phát triển học liệu dạy học chủ đề văn học địa phương trong trường phổ thông. Bởi đây là một trong những vấn đề trọng điểm được quan tâm của Chính phủ và ngành giáo dục Việt Nam.

Hiện nay, chúng ta đang thực hiện Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia. Mới nhất là Kế hoạch số 100/KH-BGDDT ngày 05/02/2025 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc thực hiện Nghị quyết số 03/NQ-CP ngày 09/01/2025 của Chính phủ thực hiện Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia đã chú trọng đến việc ứng dụng công nghệ số và công nghệ vào tổ chức các hoạt động giảng dạy và học tập, góp phần nâng cao hiệu quả hoạt động của các cơ sở giáo dục và đào tạo đáp ứng nhu cầu học tập của xã hội. Do đó, cần đẩy mạnh việc phát triển học liệu số trong các hoạt động giáo dục, nhất là đối với các tỉnh miền núi còn nhiều khó khăn trong giảng dạy và tiếp cận công nghệ. Đây là một yếu tố quan trọng góp phần thực hiện thành công mục tiêu chuyển đổi số của ngành giáo dục Việt Nam. Trong bối cảnh đó, vấn đề phát triển học liệu số trong dạy học là một định hướng cần thiết và cấp bách hiện nay.

6. Kết luận

Trong bối cảnh hội nhập quốc tế và xu hướng đổi mới giáo dục hiện nay, AI là một trong những trợ thủ đắc lực trong việc phát triển học liệu giáo dục. AI có nhiều tiềm năng trong việc tạo ra nguồn tài liệu đa dạng và hấp dẫn. Việc sử dụng AI trong phát triển học liệu dạy học chủ đề văn học cấp trung học cơ sở trong giáo dục địa phương ở các tỉnh miền núi

phía Bắc đã được quan tâm chú ý. Qua nghiên cứu, chúng tôi nhận thấy tiềm năng của AI trong việc xây dựng dữ liệu số cho việc dạy và học chủ đề văn học địa phương. Tuy nhiên, do bối cảnh khu vực miền núi còn nhiều khó khăn nên vấn đề sử dụng AI cũng có những hạn chế nhất định. Chúng tôi xin đưa ra một số khuyến nghị như sau:

Thứ nhất, cần phải có sự đồng bộ về cơ sở vật chất. Các nhà trường, địa phương cần trang bị cơ sở vật chất để phục vụ việc khai thác dữ liệu số phục vụ cho giảng dạy và học tập của giáo viên và học sinh. Bên cạnh đó, các chính sách hỗ trợ giáo viên vùng khó khăn và dân tộc thiểu số vẫn chưa chú ý tới hạn chế về năng lực chuyên môn; những trở ngại về văn hóa, đặc thù môn học của giáo viên khi tiếp cận nguồn tài nguyên số. Việc phát triển và nâng cao chất lượng đội ngũ nhà giáo, cán bộ quản lý có năng lực công nghệ và đủ chuẩn về nghề nghiệp, tăng cường giáo viên là người dân tộc thiểu số là rất cần thiết. Đào tạo đội ngũ giáo viên là người dân tộc thiểu số có trình độ cả về sư phạm và kiến thức cho từng vùng, từng dân tộc. Xây dựng chế độ đãi ngộ và sử dụng đội ngũ giáo viên và cán bộ quản lý giáo dục phù hợp yêu cầu thực tiễn để họ yên tâm nghề nghiệp, gắn bó với địa phương.

Thứ hai, tăng cường mở các lớp bồi dưỡng sử dụng công nghệ, đặc biệt là sử dụng AI trong phát triển học liệu cho các môn học nói chung và cho giảng dạy văn học địa phương nói riêng. Ngoài kỹ năng chung về công nghệ, kỹ năng riêng trong việc khai thác dữ liệu, sử dụng các phần mềm phù hợp với đặc thù môn học cũng là một năng lực giáo viên còn hạn chế. Do đó, cần có những hỗ trợ trực tiếp, cụ thể cho giáo viên để họ có thể vượt qua trở ngại, nâng cao kỹ năng sử dụng công nghệ trong giảng dạy. Đặc biệt, hình thành kỹ năng phát triển học liệu cho người học trong bối cảnh công nghệ hiện nay. Trong thực tế, nhiều giáo viên còn chưa biết cách sử dụng công cụ AI để khai thác được thông tin hiệu quả khi giảng dạy môn học của mình. Họ rất cần có những hỗ trợ kỹ thuật, tập huấn, bồi dưỡng sử dụng công nghệ AI để nâng cao năng lực công nghệ của bản thân.

Thứ ba, mỗi giáo viên cần phải thay đổi tư duy, có ý thức tiếp cận công nghệ, AI để đáp ứng được yêu cầu giáo dục. Giáo viên vùng khó khăn và dân tộc thiểu số có nhiều rào cản về điều kiện vật chất, nhưng rào cản lớn hơn cả vẫn là ý thức của họ. Cần phải thay đổi sức ỳ của tâm lý, chủ động, tích cực, ham học hỏi và tiếp cận, “xóa mù” AI. Hiện nay, nhiều địa phương đã mở các lớp bình dân học AI nhằm tăng cường năng lực công nghệ cho người dân, cán bộ quản lý, trong đó một số trường học ở địa phương đã tích cực triển khai cho giáo viên tiếp cận AI là định hướng đúng đắn. Đặc biệt, đối với

nội dung giáo dục địa phương, khi giáo viên làm chủ được kho dữ liệu số sẽ giúp thay đổi tư duy tiếp nhận và phương pháp giảng dạy theo hướng sáng tạo, tích cực.

Tài liệu tham khảo

- A. Alenezi, *The Role of e-Learning Materials in Enhancing Teaching and Learning Behaviors*, International Journal of Information and Education Technology, Vol. 10, No. 1, January 2020, pp.48-56.
- Dũng, N. A., *Dạy học phần văn học địa phương Tuyên Quang theo hướng tích cực hóa hoạt động của học sinh*, Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, 2014.
- Hoài, N. L. P., *Nguồn tài liệu trực tuyến: Quá trình và xu hướng phát triển trong các thư viện trên thế giới*, Tạp chí Thư viện Việt Nam, số 2, 2015, tr.11-15.
- Hội, P. T. T., Thanh, N. T. K., Tân, N. M., *Xây dựng và sử dụng bộ học liệu số trong dạy học mạch nội dung “Sinh trưởng và phát triển ở sinh vật*, Khoa học tự nhiên lớp 7, Tạp chí Giáo dục, số 24 (6), 2024, tr.28-34.
- Hạnh, N. Đ. (chủ biên), *Văn học địa phương miền núi phía Bắc*, Nxb. Đại học Thái Nguyên, 2016.
- Hào, C. T., Trang, L. H. (2022), *Chủ đề văn học trong Tài liệu giáo dục địa phương tỉnh Thái Nguyên lớp 6*, Tạp chí Thiết bị giáo dục, số 262, kì 1, tháng 4/2022, tr.81-84.
- Hào, C. T. - Thu, N. T. M., Nguyên, Đ. T. (2022), *Một số khó khăn của giáo viên vùng dân tộc thiểu số khi sử dụng công nghệ thông tin trong dạy học*, Bài báo cáo trong Hội thảo Khoa học Quốc gia tổ chức tại Đại học Đồng Tháp: Đào tạo GV trong bối cảnh đổi mới chương trình và SGK: Chính sách và thực tiễn, tháng 9, 2022.
- Parrott, L., & Kok, R., *Design and Development of Multimedia Courseware: An Overview*, Canadian Society of Agricultural Engineers, 39(2), 1997, 131-137.
- Thông tư số 11/2018/TT-BGDĐT ngày 06/4/2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành Tiêu chí để xác định hàng hóa chuyên dùng phục vụ.*

VẤN ĐỀ SỬ DỤNG AI ĐỂ PHÁT TRIỂN HỌC LIỆU SỐ CHO CHỦ ĐỀ VĂN HỌC TRONG GIÁO DỤC ĐỊA PHƯƠNG Ở MỘT SỐ TỈNH MIỀN NÚI PHÍA BẮC VIỆT NAM

Cao Thị Hào

Trường Đại học Sư phạm
Đại học Thái Nguyên
Email: haoct@tnue.edu.vn
caohaokv@gmail.com

Ngày nhận bài: 25/5/2025; Ngày phản biện: 05/6/2025; Ngày tác giả sửa: 15/6/2025;

Ngày duyệt đăng: 25/6/2025; Ngày phát hành: 30/6/2025;

DOI: <https://doi.org/10.64.223/tvj.p2025.v1.i2.a21>

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2942-9583>

Tóm tắt:

Trong giáo dục hiện đại, việc phát triển học liệu là vấn đề rất quan trọng đối với phát triển chương trình giáo dục nhà trường. Đặc biệt, hiện nay, việc sử dụng AI để phát triển học liệu số đang là vấn đề thu hút nhiều sự quan tâm của giáo viên. Điều này càng thực sự quan trọng khi nội dung giáo dục địa phương là môn học bắt buộc lần đầu tiên được đưa vào giảng dạy trong chương trình phổ thông với nhiều trở ngại, khó khăn về ngữ liệu và phương pháp, mục tiêu tiếp cận... Sử dụng AI để phát triển học liệu số cho chủ đề văn học trong giáo dục địa phương là hướng đi có nhiều triển vọng, giúp đổi mới giảng dạy trong thời đại công nghệ số hiện nay. Bài báo sử dụng phương pháp khảo sát, thống kê và đánh giá để nghiên cứu vấn đề sử dụng AI trong việc phát triển học liệu số khi dạy học chủ đề văn học ở một số tỉnh miền núi phía Bắc; từ đó, đề xuất một số ứng dụng AI hiệu quả trong việc phát triển học liệu số cho chủ đề văn học ở các tỉnh miền núi phía Bắc Việt Nam.

Từ khóa: *Sử dụng AI; Học liệu số; Chủ đề văn học; Giáo dục địa phương; Miền núi phía Bắc.*